

vexilotogie

107

ISSN 1211-2615

ZPRAVODAJ VEXILOLOGICKÉHO KLUBU V PRAZE 3

vexilologie

107

ISSN 1211-2615

ZPRAVODAJ VEXILOLOGICKÉHO KLUBU V PRAZE 3

Ing. Jaroslav Martykán

HISTORIE OSMANSKÝCH VOJENSKÝCH PRAPORŮ

Tradiční turecké symboly - tugy

Příslušníci kmene Kayi Oghuzských Turků (tj. budoucí Osmanci) patrně nepoužívali v době svého příchodu do Malé Asie žádný prapor. Přišli sem z Chorezmu s vojsky posledního chorezmského vládce Dželalettina, kterého z jeho země vytačil vpád Čingischána v letech 1219-1221. Jak dokládá jejich zařazení do bojových jednotek chorezmské armády v bitvě u Erzincanu ve Východní Anatolii r. 1231, byli nedílnou součástí vojska a mohli tak užívat pouze tradičních hodnotných symbolů turecké rodové armády - tugů. Tugy neboli bunčuky, jak je známo, byla tradiční polní bojová znamení velitelů turecko-mongolských jednotek, zhotovená z koňských žiní. Jejich původ sahá do hluboké minulosti pratureckých národů a jejich počátky, jako u většiny vexiloidů, jsou těžko vystopovatelné. Říká se, že koňské žině byly vybrány proto, že Turci věřili, že svět může být dobyt pouze ze hřbetu koně (1). Tugy se lišily počtem koňských oháněk připevněných k žerdi, přičemž jejich vyšší počet představoval vyšší hodnost nositele tugu. Je však třeba připustit, že s látkovými prapory měli členové kmene Kayi příležitost setkat se již v Chorezmu. Riza Nurbey (2) dokládá, že nad vojenským táborem Dželalettinovým vlál v několika exemplářích tmavočervený prapor. Ten však byl výhradně symbolem vládce, nikoliv obecným vojenským emblémem.

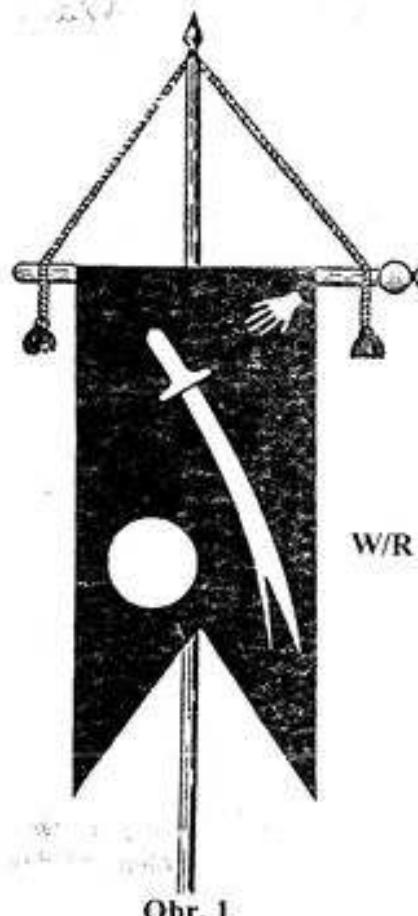
I když r. 1291 získal vládce kmene Kayi Osman od seldžuckého sultána první prapor jako symbol lenního vztahu (tzv. Osmanův bílý prapor) jak vůči Seldžukům, tak jejich prostřednictvím i vůči káhirskému chalifovi a jako jediný symbol představující říši a suverenitu zůstal zachován až do 16. století, a látkové korouhvě byly do profesionální osmanské armády zavedeny patrně již za vlády Murada I. (1362-1389), neznamenalo to, že by původní vojenská znamení Turků zůstala zapomenuta. Marsigli (3) zmiňuje, že "kdykoliv se vojenské výpravy zúčastnil i pádišáh (tj. sultán), bylo jeho sedm bunčuků umístěno do vojenského ležení. Před zahájením výpravy dovolil sultán vynést z paláce svůj osobní prapor, který byl nesen před nastoupenou armádou.". Také známí autoři Wise a Rosignoli (4) potvrzují, že sultán používal bunčuk se sedmi ohony (tugy), vrchní velitel ozbrojených sil neboli velkovezír nosil bunčuk se čtyřmi ohony a velitelé nižších útvarů používali znamení s jednou až třemi koňskými oháněkami.

Podle zásad dvorské etikety, které ve svém díle (5) připomíná i Fevzi Kurtoğlu, se při různých ceremoniálech a slavnostních přijetích u sultána prezentovali beyové (tj. správci sandžaku) v hodnosti paši jedním praporem a jedním tugem, beylerbeyové (tj. správci provincii) jedním praporem a dvěma tugy a konečně i vezirové (tj. ministři) jedním praporem a třemi tugy. Oba symboly byly tedy používány paralelně.

Nejstarší vojenské prapory

Je prokázáno, že krátce po přijetí bílého lenního praporu od seldžuckého sultána Alaeddina III. Keyku'bada se v nově vzniklém osmanském státě začaly objevovat nějaké červené prapory spojované především s činností armády.

Zatímco v době, kdy byla armáda stavěna výhradně na rodovém principu, vystupovaly jednotky pod tudy svých velitelů, zřízení profesionálních pěšich i jezdeckých jednotek vyžadovalo nové symboly. Byl to vezír sultána Murada I. Candarli Kara Halil Hayrettin paša, kdo tyto jednotky vytvořil v letech 1361-1363 převážně z příslušníků dervišského řádu Bektaši. Jeho řádovou barvou byla již od 12. století červená, nebylo by nic divného, kdyby za symbol nových vojenských jednotek byla vybrána právě ona. Použití jakýchsi červených praporů při dobytí byzantské Philadelphie r. 1379, jak o něm mluví kronikář Aşik Paşazade (6), by tomu ostatně nasvědčovalo.

Obr. 1

profesionálních vojenských jednotek.

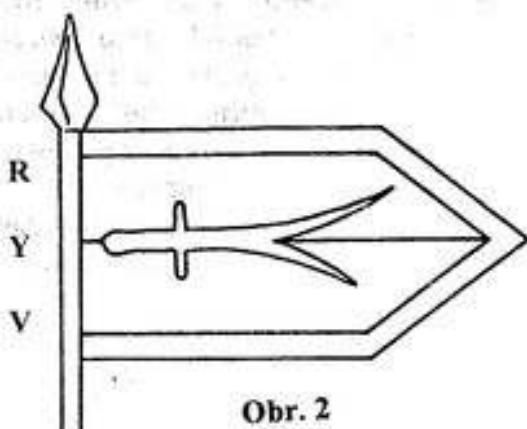
Dervišské sbory, později proslavené jako tzv. janičáři (yenî çeri - nová armáda), se záhy staly elitou osmanské armády a používání červeného praporu je v nich doloženo již velmi dávno. Nejstarším janičářským praporem v depozitářích istanbulského Vojenského muzea je červená korouhev na příčném ráhně (obr. 1), která má v pravém horním rohu bílou dlaň (muslimský symbol štěsti), napříč bílý meč se dvěma čepelemi - tzv. zülfikar, jako symbol ozbrojené sily. V dolním rohu bílé kruhové pole představuje staroturecký symbol štěsti "moncuk". Tak nějak mohly vypadat první prapory těchto profesionálních vojenských jednotek.

Známá Caoursinova litografie (7) z r. 1496 však již dokládá jiný tvar praporu - list praporů jednotek na osmanských veslicích je již laterálně připojen k žerdi a má tvar honicí korouhve s ležícím půlměsícem.

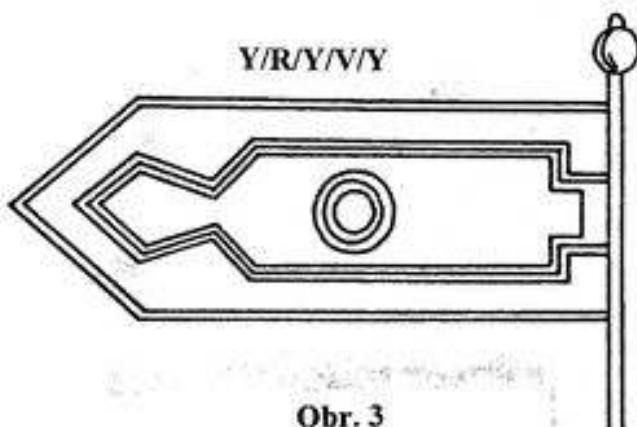
Reforma v r. 1518 a vznik vojenských praporů

Zatímco Muradova reforma ozbrojených sil ve 14. století vytvořila jakési červené prapory janičářských oddílů a červený praporec s půlměsícem se objevil i v osmanském loďstvu, k pravému rozkvětu vojenských symbolů došlo až za Hayrettinovy reformy r. 1518. I když jejím hlavním přínosem byla reforma válečného loďstva, také v pozemním vojsku došlo ke změnám, o nichž piše známý vojevůdce Mahmúd Şevket paša (8). Byly podle něho vytvořeny jednak symboly pro pomocná vojska (jizdu, dělostřelectvo, střelce), jednak model pro prapory jednotlivých jednotek pěchoty. Ten odpovídal obr. 2 a byl napůl zelený a napůl

červený, měl zlatou nití vyšitý lem a uprostřed specifický symbol jednotky, kterým se jednotlivé útvary janičářů navzájem odlišovaly. Zde je to zülfikar, jindy to byl klič, kotva, lod', velbloud, minaret apod.

Obr. 2

Obr. 3

Kromě nového praporu pro sultána Selima I., který r. 1517 dobyl Egypt, získal pro sebe i všechny své potomky titul "Ochránce chalify a víry" a tak zpřetrhal poslední vazby alespoň duchovní podřízenosti káhirskému chalífovi, zavedla Hayrettinova reforma jediný hodnostní symbol - prapor paši (tj. generála) podle vzoru odpovídajícímu obr. 3. Líc tohoto praporu byl v centrální části vyšit citáty z koránu, zatímco na rubu byly na témže místě zpravidla hvězdy a podobné symboly. Jak už bylo řečeno, pašové používali tento prapor spolu s tugy podle funkce, kterou zastávali. Také reformami sultána Selima III. zřízená vojenská hodnost tzv. kapitánů-pašů v námořnictvu byla spojena s nárokem na pašovský prapor. Získali-li postavení vezira, mohli pašové dokonce používat dvou druhů praporu - buď původního vlastního (tedy pašovského) nebo praporu svěřeného jim spolu s úřadem (tzv. posvátný prapor - "sancagi serif-i"). Pokud jde o výtvarnou podobu praporů, beyüm v hodnosti paši ji určoval sultán sám, zatímco beylerbeyové a vezíři měli právo sultánovi svůj prapor navrhnout. Přitom prapor udělený sultánem měl zpravidla jednotnou podobu - list v barvě žluté, zelené, modré nebo červené se zlatě vyšitým posvátným mečem zülfikarem. Při povýšení do funkce beylerbeye nebo vezira se při tvorbě nebo polepšování jejich praporů pouze k základní podobě přidávaly další výtvarné prvky - všivaly se různé nápisy (zejména súry z koránu) a grafické vzory (zejména hvězdy, méně častěji půlměsice). Svěřované prapory (sancagi serif-i) svou formou a provedením napodobovaly prapor příslušného sultána a všechny si jsou více méně podobné. Jsou však menší než prapor sultána a jednodušeji zdobené. Při jejich výzdobě se jen zřídka mohlo použít půlměsice, zatímco motiv slunce vyhrazený sultánovi byl zakázán úplně.

V 17. a 18. století se závaznost modelu praporů pro jednotlivé janičářské útvary z r. 1518 poněkud rozvolnila, protože až do reformy Nizam-i Cedid z r. 1793 se v osmanském vojsku používalo jednodušších praporů v různých barvách. Měly svůj původ v nejstarších janičářských symbolech, a proto na nich převažovala červená barva. Tvar měly převážně čtvercový, zlatou nití na nich byly vyšity symboly - zpravidla půlměsice - a další ozdobné prvky (lemování, třepení). Některé ukázky janičářských praporů z posledního období jejich existence se dosud zachovaly ve sbírkách paláce Topkapi v Istanbulu (viz např. obr. 4).

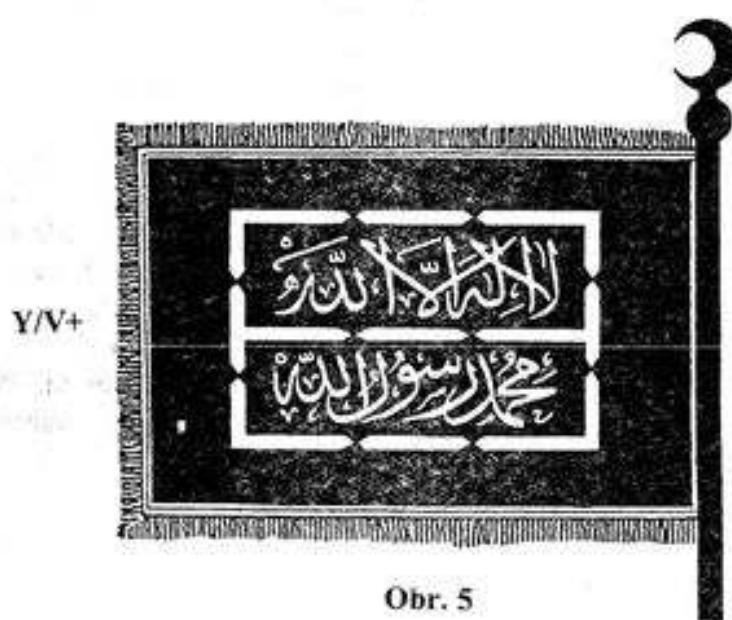
Obr. 4

Y/R

Plukovní prapory v osmanském pozemním vojsku

Po porážce v rusko-turecké válce 1787-1792 provedl sultán Selim III. v rámci reforem známých jako Nizam-i Cedid i pokus reorganizovat neúspěšnou armádu. Chtěl zejména zrušit zastaralé janičářské sbory, čímž však vyprovokoval jejich nespokojenost zakončenou r. 1807 svým svržením. Jestliže se podařilo janičářům dočasně reformě zabránit a omezit ji v první etapě jen na námořnictvo, porážka v další rusko-turecké válce (1806-1826) jejich osud zpečetila. Spolu s dalšími vojenskými neúspěchy vedla sultána Mahmúda II. k rázným krokům - r. 1826 vytvořil armádu podle francouzského vzoru, jejiž bataliony nahradily dosavadní janičářské sbory.

Nařízením "Asakiri Mansurei Muhammediye" (5) z 27. a 28. května téhož roku

Obr. 5

Y/V+

byly také poprvé zavedeny plukovní prapory, jak je známe z evropských armád. S odvoláním na muslimskou vojenskou tradici byly konstituovány jako tmavé jednobarevné listy se zlatě vyšitým jménem vojenské jednotky a kaligraficky provedenými verší z koránu, z nichž se nejčastěji používalo prvního verše ze súry Fátihy (**obr. 5**). Tento vzor se pak stal předkem mnoha proslavených vojenských praporů, ukořistěných v bojích s Turky a vystavovaných v muzeích

mnoha zemí, Turecko nevyjimaje. Jsou charakteristické dlouhými citáty ze Svaté knihy na různobarevných listech.

Přijetí ústavy r. 1876, která poprvé označila známou červenou vlajku s bílým půlměsícem a pěticípou hvězdou za národní vlajku Osmanské říše, zavedlo nový pořádek i do plukovních praporů a vedlo k jejich dalšímu rozkvětu. Nový vzor stanovil, že plukovní prapory budou zhotovovány s červeného hedvábí jako oboustranné, na jejichž lici (**obr. 6**) se objevovaly alespoň dvourádkové citáty z koránu. Na rubu to byla sultánova pečeť v podobě podpisu (tuğra) uprostřed tzv. slunečního oválu s osmi paprsky (**obr. 7**). Tento sultánův znak byl ústavou zaveden jako povinná součást všech standart a praporů státních orgánů a služeb. V ozbrojených silách byla sultánova pečeť používána jako součást tzv.

vojenského znaku (obr. 8). Čnělka praporu byla pak povinně zakončena mosazným půlměsicem.

Založení Turecké republiky vedlo k vytvoření jednotného vzoru plukovního praporu i přísných pravidel jeho užívání a ochrany (obr. 9). Prapor je oboustranný a sestává z červeného hedvábného listu, na který je zlatou nití přišit bílý půlměsic s hvězdou. Při horním rohu jsou zlatě vyšité iniciály T.C. za Tureckou republiku (Turkiye Cumhuriyeti) a uvnitř pismene C číslo praporu. Kolem iniciálu rozprostírají směrem k půlměsici zlaté paprsky slunce, které je nyní interpretováno jako symbol republiky. V dolním cípu praporu je vyšít název pluku. Zlatou nití je vyšít lem, který spolu se zlatým třepením zdobí tři strany listu. Na žerdi plukovního praporu je z pozlacené mosazi zhotovený půlměsic s hvězdou na kulatém moncuku. Pod ním visí dvě šňůry spletené z koňských žini, zakončené tugem. Timto způsobem se stará turecká polní znamení - tugy - spojují s novějšími prapory a symbolizují jednotu minulosti s budoucností.

Použitá literatura:

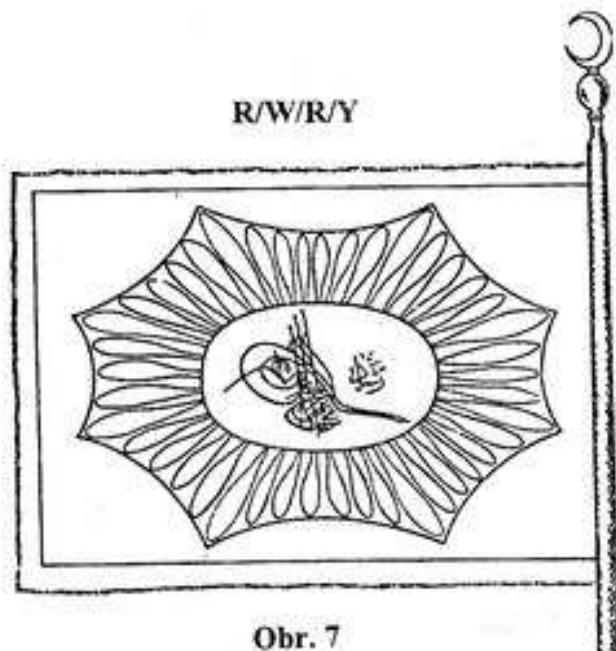
- (1) W. Smith: Flags through the ages and across the world. Winchester 1975.
- (2) R. Nurbey: Histoire de Croissant. Alexandria 1933.
- (3) Marsigli: Osmanli İmparatorluğu'nu zuhur ve terakkisinden inhitatti zamanına kadar askeri vaziyeti. Ankara 1934.
- (4) T. Wise - G. Rosignoli: Military flags of the world 1618-1900. Dorset 1977.
- (5) F. Kurtuoğlu: Türk bayrağı ve ay yıldız, Türk Tarih Yayınları. Ankara 1938 (1987).
- (6) A. Paşazade: Tarih. İstanbul s.d.
- (7) J. Martýkán: Osmanské barvy - červená a bílá (1. část). *Vexilologie* č. 98, s. 1888.
- (8) M. Şevket Paşa: Osmanli Teşkilât ve Kıyafeti Askeriyesi. İstanbul 1925.

Y/R/Y

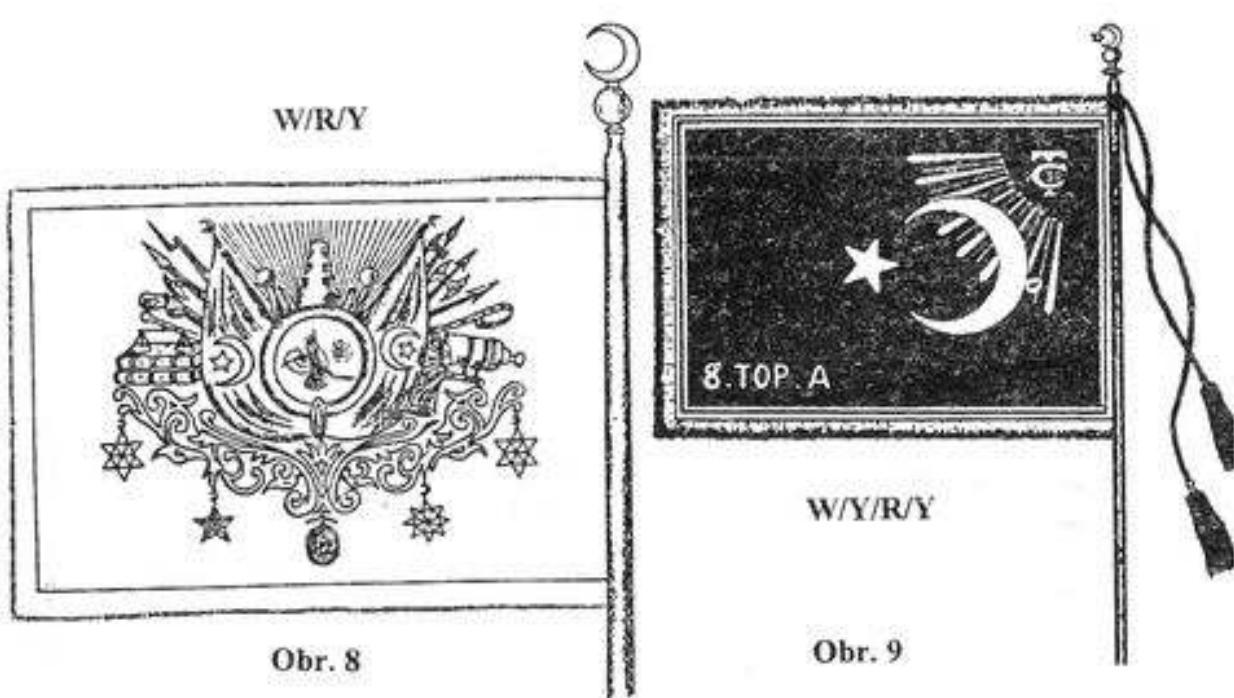

Obr. 6

R/W/R/Y

Obr. 7

Obr. 8

Obr. 9

The article reminds the important role of Turkish ancient field signs - tugh - in the Ottoman army and defines seven main periods in the development of military banners. A red gonfalon hung on crossbar (Fig. 1) is said to be the earliest shape of the Janissaries' symbol (the 14th and 15th centuries), while in the end of the 15th century it was replaced by a pennant charged with a lying crescent. The model under Fig. 2 was adopted for each of Janissary corps in 1518, but was abandoned during the 17th or 18th centuries. The previous pattern of Janissarian banners was chosen for prototype of the square banners (Fig. 4) in the half of the 18th century. When Janissary corps were abolished in 1826 and battalions formed in French style were introduced, the regimental colours were displayed in a newly created Army. The dark coloured flags with embroidered name of regiment and quotations from Quran in gold (Fig. 5) were manufactured until 1876, when the first Ottoman constitution was adopted. According to the constitution new rules fixing the obligatory pattern of regimental colours were introduced. The obverse of this pattern (Fig. 6) contains at minimum two lines of verses from Quran, the reverse (Fig. 7) is decorated with the sultan's seal - an obligatory part of any flag belonging to the governmental services on land. Under Fig. 9 the unified model for the regimental colours in the Turkish Army under republican regime is shown.

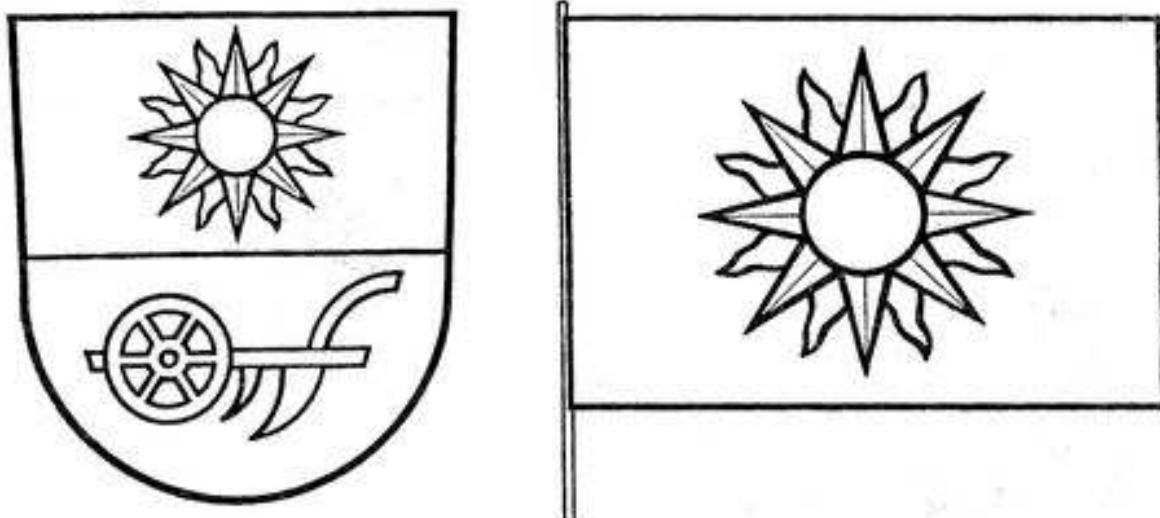
Jan Tejkal

PRAPORY A ZNAKY OBCÍ OKRESU KARVINÁ

V návaznosti na pojednání o nových obecních symbolech obci Jesenicka obracíme nyní pozornost k severovýchodní části tzv. českého Slezska, tvořené v současnosti rozsáhlou aglomeraci měst a obcí v rámci okresu Karviná.

Okres Karviná je možno považovat za první územní jednotku státní správy, ve které nejen všechna města, nýbrž i všechny obce bez městského statutu disponují svou vlastní heraldickou a vexilologickou symbolikou. Šest z nich přitom znak a prapor užívá na základě řádného udělení předsedou českého parlamentu, zatímco jedna (HORNÍ SUCHÁ) nyní schválení svých symbolů očekává a jedna (ALBRECHTICE) užívá bez úředního potvrzení svévolně vytvořený emblém, jenž, ačkoliv v podobě znakového štítu, obsahuje závažné heraldické nedostatky.

Mezi karvinskými sídly bez městského statutu drží primát v oblasti užívání nového znaku a praporu obec TĚRLICKO. Na základě návrhu, graficky ztvárněného akad.malířem Rudolfem Chmielem, byly totiž Těrlicku uděleny obecní symboly již v roce 1992 - konkrétně se tak stalo usnesením předsednictva ČNR č.737 z 12.2.1992. Znak obce odtud tvoří modro-stříbrně dělený štít, v horním poli zlaté slunce, v dolním červený pluh, zatímco obecní prapor je zjednodušen do podoby modrého listu se žlutým sluncem uprostřed.

Symbolika nového znaku a praporu spočívá v odkazu na historickou pečet', nesoucí vyobrazení pod sluncem na trávniku stojícího pluhu.

Následující rok přibyly další dvě obce. **DOLNÍ LUTYNĚ** obdržela rozhodnutím předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky č.10 z 15.7.1993 znak, tvořený v modrém štítě zlatým snopem o třech viditelných hrstech, který po stranách provázi dvě stříbrné růže se zlatými semeníky. Současně dostala obec i prapor, jehož modrý list opakuje znamení ze znaku.

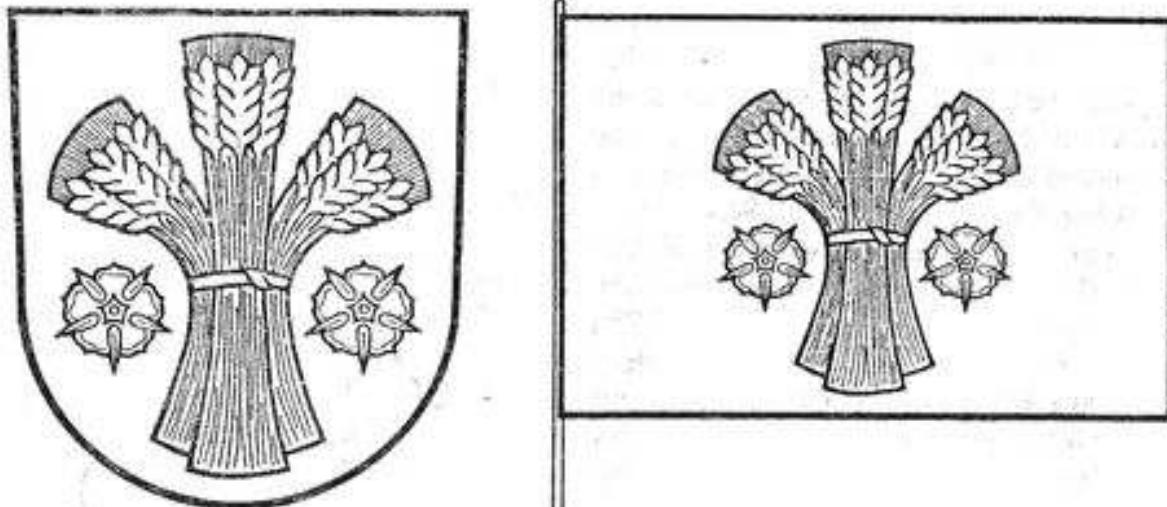
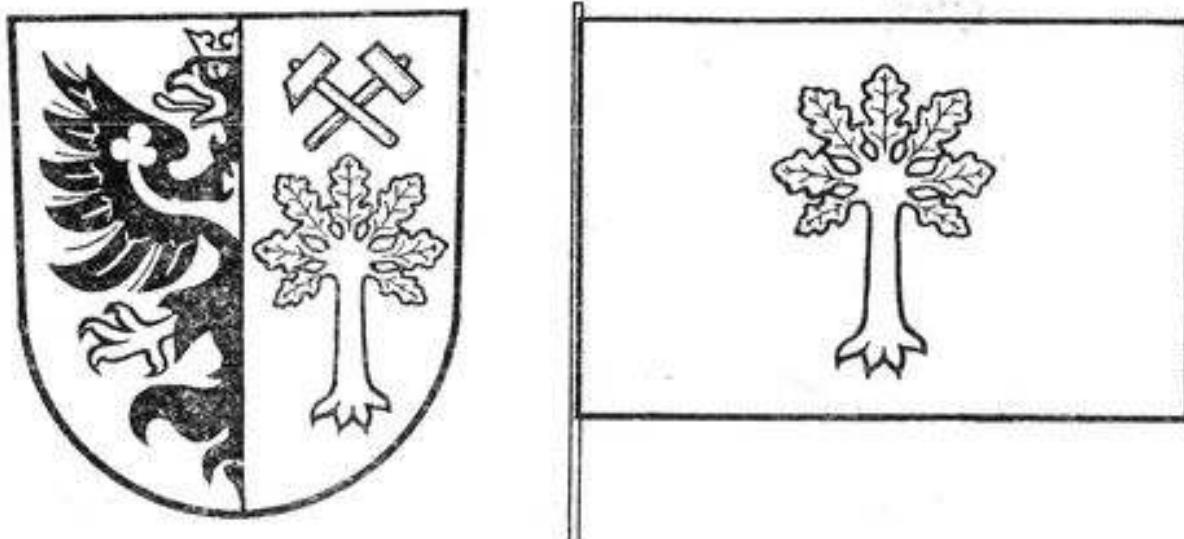

Figura snopu je převzata ze staré pečetní symboliky někdejší Německé Lutyně, přičemž jeho grafické rozdělení na tři hrstě má vyjadřovat soužití českého, polského a slovenského obyvatelstva v rámci jedné obce. Dvě růže odkazují na pečetní obraz připojených Věřňovic a svým počtem připomínají dvě rovnoprávně integrované části dnešní Dolní Lutyně.

Obec DOUBRAVA dostala právo disponovat znakem a praporem stejným rozhodnutím jako nedaleká Dolní Lutyně. Doubravský znak představuje na základě tohoto rozhodnutí zlato-modře polcený štit, v němž v pravé půli vyniká slezská orlice, zatímco polovina levá obsahuje stříbrný vykořeněný dub pod stříbrnými zkříženými hornickými kladivy. Obecní prapor Doubravy je oproti znaku zjednodušen, když jej tvoří modrý list s

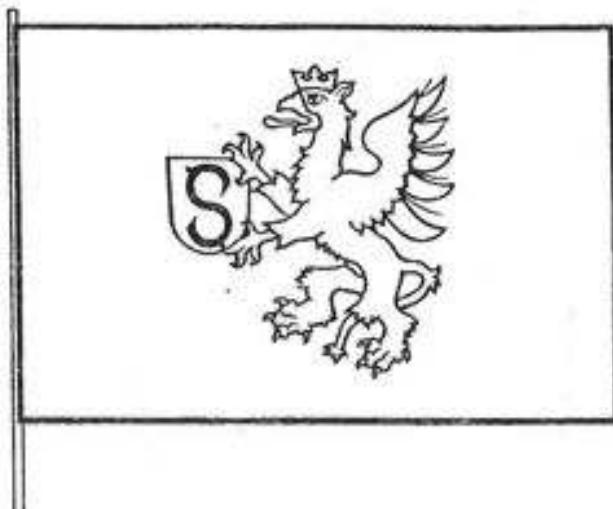

bilym vykořeněným dubem.

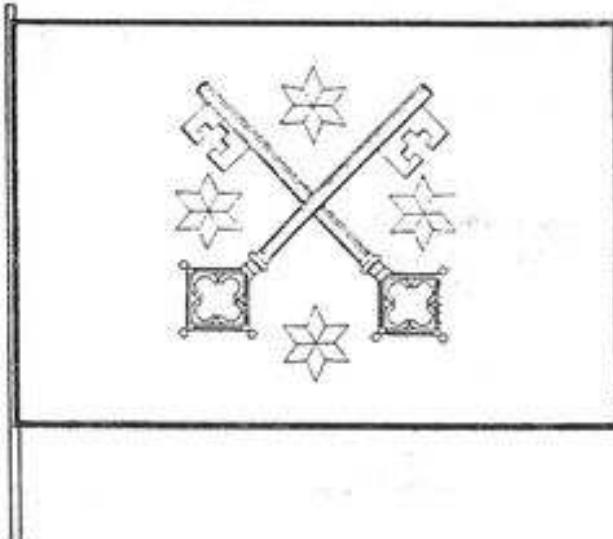
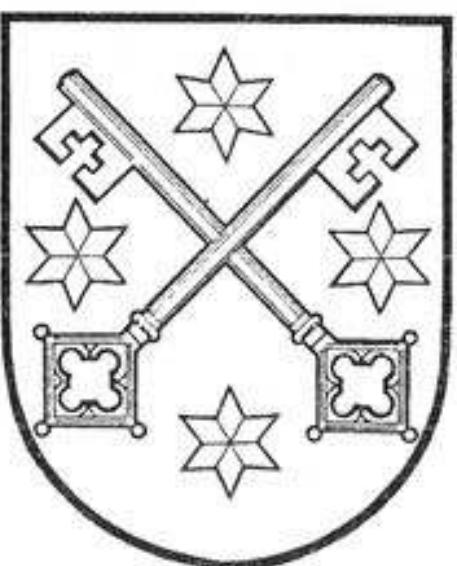
Mluvící znamení dřeva je převzato z historické pečetní symboliky Doubravy, kdežto kladivka připomínají hornictví, znamenající rozkvět i devastaci obce a jejího okolí. Ve znacích regionu nepostradatelná slezská orlice představuje zemskou příslušnost Doubravy.

V roce 1994 se rodina heraldicky a vexilogicky aktivních obcí Karvinska rozrostla pouze o jednu obec. Na základě rozhodnutí předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky č.15 z 5.5.1994 může své obecní symboly užívat STONAVA.

Její znak i prapor v podstatě opakují někdejší obecní pečeť. V zeleném štítě se tak nachází stříbrný korunovaný gryf se zlatou zbrojí, držící zlatý štítek s černou majuskulí S, a stejné figury najdeme i na zeleném listu praporu.

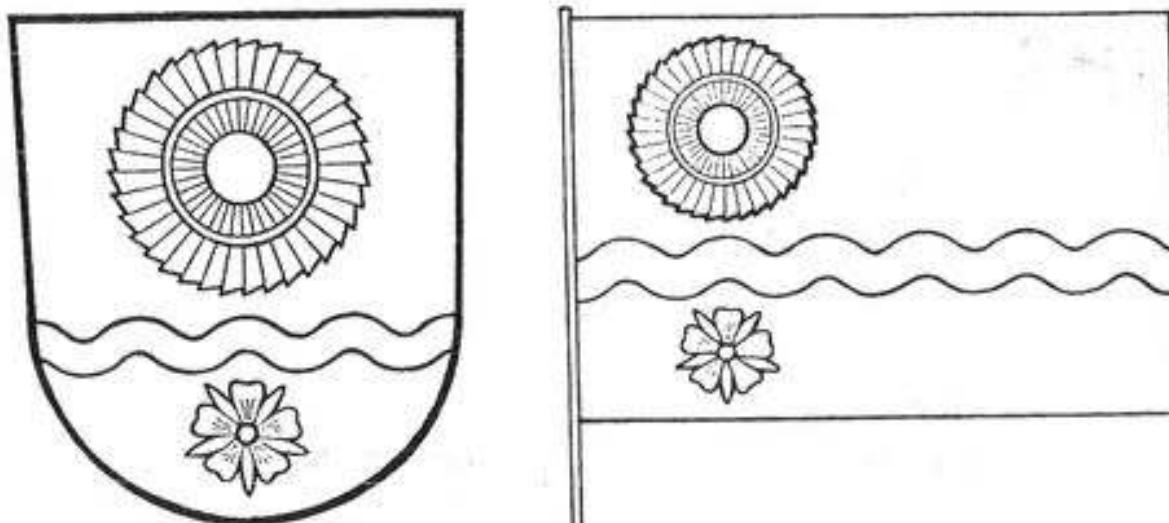
Prozatím posledním dvěma obcím Karvinska byly obecní symboly přiznány v roce 1996. Rozhodnutím předsedy Parlamentu Poslanecké sněmovny České republiky č.85 z 12.1.1996 obdržely právo užívat znaku a praporu **PETROVICE U KARVINÉ**. Zelený znakový štít Petrovic odtud obsahuje zlaté zkřížené kliče provázené čtyřmi stříbrnými

hvězdami, přičemž stejné figury opakuje rovněž zelený vlajkový list.

Symbolika petrovického znaku a praporu, které jsou dílem autora tohoto sdělení, spočívá především ve stylizovaném odkazu na starý pečetní obraz Petrovic, tvořený postavou sv.Petra se dvěma kliči v levici. Figury kličů je navíc možno chápat jako tzv.mluvici znamení a současně jako vyjádření polohy obce při hraničním přechodu - to znamená brány do České republiky. Čtyři hvězdy, které figury kličů doprovázejí, pak vystihují počet integrovaných obcí dnešních Petrovic u Karviné (jedná se o Závadu, Dolní Marklovice, Prstnou a vlastní Petrovice u Karviné).

Na základě návrhu autora tohoto článku a následného rozhodnutí předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky č.100 z 26.4.1996 mohou svými vlastními symboly disponovat také DĚTMAROVICE. Jejich znak má podobu stříbrným sníženým vlnitým břevnem děleného modrého štítu, v jehož horním poli je zlaté oběžné kolo turbíny, zatímco pole dolní obsahuje stříbrný květ koukolu. Modrý list dětmarovického praporu pak v podstatě opakuje znakové figury, jež jsou posunuty k žerdi.

Inspirací pro tvorbu znaku a praporu obce se v případě Dětmarovic nestala historická pečetní symbolika, nýbrž obci užívaný emblém, který bylo nutno heraldicky a vexilologicky upravit. Jako heraldicky vhodné vyjádření zdejší významné elektrárny byla shledána figura oběžného kola turbíny, zatímco řeku Olši symbolizuje vlnité břevno a květ koukolu připomíná Koukolnou, místní část Dětmarovic.

(Kreslil Jan Tejkal)

The author describes and illustrates coats of arms and flags of six municipalities in the district of Karviná (Northern Moravia). They are based on old seals used by these municipalities excluding the symbols of Dětmarovice which were derived from an emblem. Three parts of the sheaf on the flag of Dolní Lutyně signify the coexistence of Czech, Slovak and Polish nations. Four stars displayed in the flag of Petrovice u Karviné stand for 4 administrative units. The keys represent the gateway to Moravia. The flag of Dětmarovice shows a rotation wheel which represents a nearby power station. The symbols of Těrlicko were designed by Rudolf Chmiel, those of Dětmarovice by Jan Tejkal.

NOVÉ VLAJKY

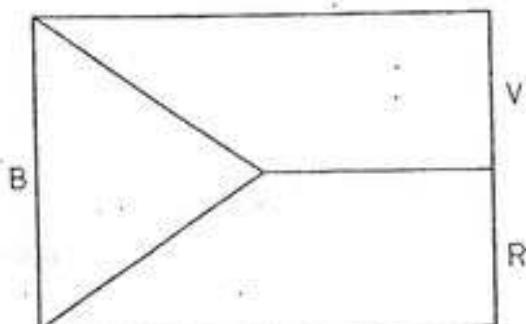
BOSNA A HERCEGOVINA

Po rozpadu Jugoslávie v roce 1992 vláda nově vzniklého státu Bosna a Hercegovina (BaH) používala bílou vlajku se zlatými liliemi a bílým břevnem na modrém štítě. Tato vlajka byla spojována s muslimy vedenou vládou bojující proti separatistickým srbským silám v letech 1992-1995. Toto bylo důvodem pro vytvoření nové vlajky BaH jako

společného státu všech tří etnik. Během následujících dvou let se však multietnická vláda nebyla schopna dohodnout na společném návrhu.

Na konferenci, která proběhla v srpnu 1997 v Sarajevu, byla uzavřena mimo jiných dohoda i dohoda o ustavení nových státních symbolů BaH. Nebyly však uveřejněny žádné informace o jejich budoucím vzhledu. I později, při dalších jednáních, nebyly publikovány žádné podrobnosti. Teprve okolo 20. srpna byla zmíněna v chorvatské televizi existence 33 návrhů na novou vlajku. Ani tehdy však nebyl zveřejněn jejich vzhled ani žádná kritéria, podle kterých se vlajka posuzovala. Dne 29. srpna byla v týdeníku Globus (Chorvatsko) uveřejněna zpráva o tom, že pokud nebude přijaty nové symboly, které by symbolizovaly Bosňany, Chorvaty i Srby do 1. září, bude stažena vlajka BaH před budovou OSN a ponechán prázdný stožár do té doby, dokud nebude nová vlajka přijata.

Podle sdělení Mariofila Ljubiče, člena komise pro vytvoření nové vlajky, existovala v polovině září shoda mezi Bosňany a Chorvaty o jejím vzhledu, zatímco Srbové s ním nesouhlasili. Byly uveřejněny tři návrhy, o kterých se diskutovalo. První návrh byl téměř shodný s vlajkou České republiky (obr. 1), jen bílé pole mělo zelenou barvu. Vlajka podle druhého návrhu měla světle modrý list se žlutou olivovou ratolestí podle vzoru OSN

Obr. 1

Obr. 2

uprostřed (obr. 2) a třetí návrh obsahoval na světle modrém listu místo ratolesti bílý obrys mapy BaH (obr. 3). Hranice BaH odpovídaly v návrhu hranicím, které vznikly po roce 1945 a byly mezinárodně uznány. Poměr stran vlajek činil podle obrázku 2:3.

Protože do 31. prosince 1997 vypršel další termín pro vytvoření nové vlajky a

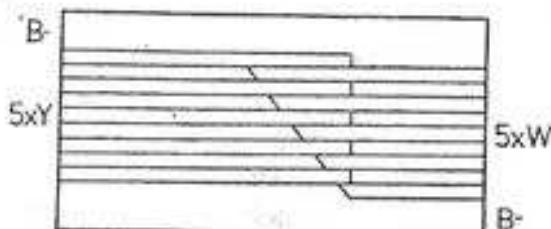
nedošlo k dohodě o její podobě, Vysoký představitel OSN Carlos Westendorp ustavil dne 12. ledna 1998 nezávislou komisi pro návrh nové vlajky, jejímiž členy se stali Mladen Kolobarič, prof. Nedо Miličević, děkan Sado Musabegović, prof. Marco Orsolić, Ranko Risojević, Vehid Sehić a prof. Gajo Sekulić.

Na přelomu ledna a února 1998 vytvořila komise šestistránkový materiál s třemi

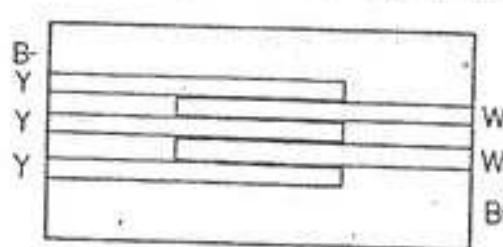
návrhy nové vlajky BaH včetně konstrukčního návrhu. Tento materiál je výsledkem čtyř zasedání, která proběhla mezi 12. a 22. lednem. Návrhy byly předány do parlamentu, který

měl 3. února vybrat jeden z návrhů a tento návrh měl den nato schválit úřad kolektivního prezidenta BaH.

Komise musela zvolit takové prvky a symboly, které by byly stejně akceptovatelné pro všechny občany v BaH. Světle modrá barva byla zvolena proto, že je barvou OSN a symbolizuje členství země v této celosvětové organizaci. Žlutá byla vybrána jako barva stejně akceptovatelná pro všechny a je spojována se sluncem jako zdrojem světla a symbolem života. Symbolika bílé barvy není ve zprávě uvedena. Ve dvou ze tří návrhů je obsažen tvar trojúhelníka, který je podle komise geometrickým tvarem, který může být

Obr. 4

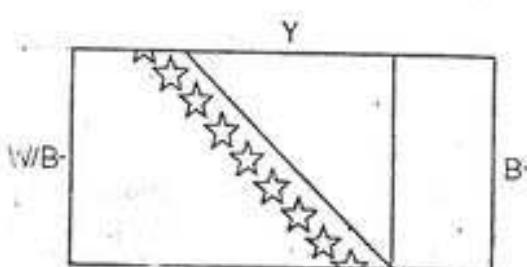

Obr. 5

spojoval s tvarem území i třemi etniky. Hvězdy jsou vysvětlovány odkazem na vlajku Evropské unie, ale ani počet ani důvod, proč jsou dvě hvězdy neúplné, nejsou v materiálu komise vysvětleny. U viajky s pěti pruhy jsou pruhy v místě dotyku odděleny modrým lemováním o šířce 1/9 šířky pruhu. U varianty s deseti pruhy se pruhy dotýkají. Všechny tři návrhy mají poměr stran 1:2 a používají stejné odstíny barev - světle modrá PMS637C, žlutá PMS116C (obr. 4, 5 a 6).

Na zasedání parlamentu dne 3. února nebylo dosaženo dohody, ačkoliv varianta s hvězdami dostala hlasů nejvíce. Šestnáct členů hlasovalo pro tuto variantu a pouze jeden proti. Dne 4. února 1998 pak Carlos Westendorp - ve shodě s pověřením, které získal od mezinárodní konference sledující postup mírového procesu v Bosně, že může rozhodnout tam, kde nedojde mezi místními vůdci ke shodě - rozhodl nařízením 01/98 o tom, že zákon o vlajce BaH vstupuje v platnost s okamžitou účinností. V článku 3 tohoto zákona je vlajka popsána takto: "Vlajka BaH je modrá. Napravo od středu je trojúhelník žluté barvy. Rovnoběžně s levou stranou trojúhelníku je řada bílých pěticípých hvězd od horní hrany vlajky k dolní hraně. Vlajka má obdélníkový tvar. Poměr stran je 1:2."

Nová vlajka BaH vychází z návrhu s hvězdami. Původně uvažovaná modrá barva OSN byla nahrazena tmavší, odpovídají barvě vlajky EU - PMS REFLEX BLUE (obr. 7). Mluvčí Carlose Westendorpa na tiskové konferenci prohlásil, že žlutý trojúhelník a bílé hvězdy na tmavomodrému podkladě představují jednotu, ne rozdělení. "Je to vlajka budoucnosti" řekl, když obhajoval novou vlajku. "Trojúhelník reprezentuje tři základní národy BaH, žluté slunce představuje naději. Modrá a hvězdy reprezentují Evropu, Evropu, jejíž součástí BaH je." Na dotaz novináře US-News Colina Solowaye, jaký je důvod neúplných hvězd, odpověděl: "Coline, možná se Vám to bude zdát divné, ale opravdu nevím. Máte ještě další otázky?"

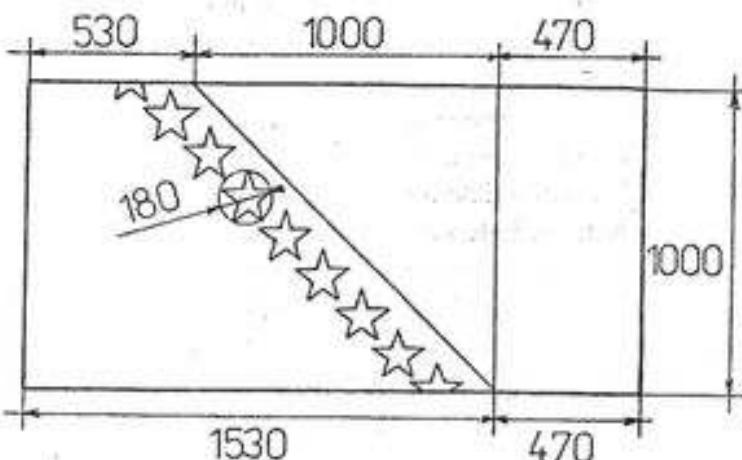

Obr. 6

Vlajka je jedinou oficiální vlajkou BaH dokud (a pokud) parlament BaH neschválí svůj vlastní návrh vlajky. Výrobce vlajky dostal pokyn k jejímu vyhotovení 4. února 1998 v 10.00. V poledne téhož dne byla doručena do kanceláře J.P.Kleina, prvního náměstka Vysokého komisaře OSN. Vlajka byla přes Vídeň, Frankfurt a Tokio dopravena do Nagana, kde byla použita při slavnostním otevíracím ceremoniálu ZOH dne 7. února 1998. O den dříve byla za přítomnosti generálního tajemníka OSN Koffi Annana vztyčena před budovou OSN v New Yorku.

Proti této vlajce bez národních symbolů, která právě připomíná krabičku od pražené kukuřice, bosenští Srbové a Chorvati hodlají protestovat na zasedání společného parlamentu. Také profesor Sarajevské university Muhammad Filipovič požaduje referendum o nové vlajce. Haris Silajdžić řekl, že neutrální vzhled nové vlajky je přijatelný, nebude-li nalezeno jiné řešení. Mnozí Chorvati a Srbové považují původní vlajku za vlajku reprezentující výlučně bosenské muslimy. Bosenský muslimský vůdce Alija Izetbegović navrhl, aby se tato vlajka stala vlajkou Bosňanů.

Ing. Petr Exner

Obr. 7

Literatura:

Bulletin OHR No. 65 ze dne 6.2.1998, Oficiální internetová stránka OHR (Office of High Representative), OHR Press Statement 12.1.1998, OHR Press Statement 6.1.1998, Záznam tiskové konference tiskového mluvčího Vysokého představitele OSN v Bosně a Hercegovině Carlose Westendorpa pana Duncana Bullivanta. Zpráva nezávislé vlajkové komise BaH, Zprávy Jana Oskara Engeneho, FOTW

VEXILOLOGICKÁ LITERATURA

Smith, Nicole: Vlajky světa. Bratislava: INA, 1996. 80 s. ISBN 80-8053-006-8 CZK 220.00

Předvánoční knižní trh v roce 1996 obohatila vcelku sympatická velkoformátová publikace s čistě vexiologickou tematikou a pokusila se tak zacelit mnohaletou mezeru, která u nás byla po posledním vydání známé publikace Vlajky a znaky zemí světa (autoři L.Mucha a S. Valášek, vyd. GKP v roce 1987). Ačkoliv byla nová kniha vydána v Bratislavě, jedná se o první české vydání, které z originálu přeložil a vexiologické údaje aktualizoval Ing. Aleš Brožek. V knize si může čtenář vyhledat tři typy vlajek. Základ tvoří vlajky státní, které jsou zpracovány v šesti kapitolách podle kontinentů (nutno říci, že v u nás možná netradičním pořadí; Afrika je až za oběma Amerikami). Druhou skupinu tvoří

vlajky obývaných závislých území a několik dalších kapitol přináší vyobrazení vlajek členských států anglicky hovořících federací - Austrálie, Kanady, Velké Británie (i když zde nejde o federaci v pravém slova smyslu) a Spojené státy americké. V samém závěru publikace je vyobrazeno několik vlajek mezinárodních organizací. Vlajky samostatných států a závislých území jsou doplněny stručnými historicko-politickými informacemi a základními vexilogickými údaji o původu či symbolice vlajky. Je škoda, že takové údaje chybí u vybraných federací. V čele jednotlivých kapitol je vždy jednoduchá zeměpisná mapa sledovaného území. (Můžeme však vytknout nepřesnou hranici mezi Evropou a Asii, která je kreslena po řece Uralu a vrcholech Kavkazu, ačkoliv ve skutečnosti vede po východním úpatí Uralu, po řece Embě do Kaspického moře a Kumomanyčskou sníženinou k ústí Donu do Azovského moře. Také stylizace českých hranic nemůže příliš našeho čtenáře uspokojit.)

Ačkoliv tiskové možnosti byly očividně dobré a bylo možné vyobrazit vlajky ve víc barevných odstínech a vcelku sympatické velikosti, nemůže být zkušenější vexilolog vždy uspokojen. Z tiskového hlediska především zarazi příliš světlý odstín u některých vlajek (např. Vietnam, Turecko, Grónsko aj.); bliží se často téměř k oranžové barvě (srovnání nabízí vlajky Norska a Indie) nebo zřejmě neplánované přetiskání části afghánského znaku. Ačkoliv je v knize uvedeno, že přesnost vlajek potvrdil The Flag Research Center, nalezneme i některé chyby. Patří mezi ně například chyba na andorrském znaku (pět červených koulí v "katalánském poli"), barevně nepřesný znak Chorvatska (místo bílé bledě zelená a opomenutý rozdíl v odstínech modré ve znakové koruně), nepřesné provedení vlajky Gibraltaru (hrad provedený jen jako silueta, tj. bez kvádrové kresby), umístění badge do bilého kruhového pole na montserratské vlajce, chybná vlajka amerického státu Tennessee (absence modrého bíle lemovaného kruhového pole, takže trojice hvězd je chybně v červeném poli). Nepřesnosti najdeme i v některých dalších barevných odstínech (opět zejména u amerických států, např. Texas). Ačkoliv je v publikaci uvedeno, že byla překladatelem aktualizována, najdeme v ní starou vlajku Severní Marian (z let 1972 - 1991), starou vlajku Nevady (změněnou v r. 1991). Mezi obývaná závislá území s vlastními vlajkami autorka nezařadila Saint Pierre a Miquelon, Britské území v Indickém oceánu, Tokelau, Vánoční ostrov, Wake či Wallis a Futunu; či z těch, která nedisponují vlastními symboly např. Mayotte, Kokosové ostrovy. Diskutabilní je pak možná absence Aland či některých dalších autonomních či sporných celků (např. Západní Šahara). Překvapivé a zcela nelogické je zařazení vlajek členských států Spojených arabských emirátů mezi závislá území (chybi však Šardža), stejně tak jako uvedení vlajky SEATO (v knize Organizace jihovýchodoasijského paktu), když tato organizace zanikla už v roce 1977.

Kromě výše naznačeného výběru některých chyb najdeme určité nepřesnosti či diskutabilní místa i v geograficko-historických popisech, kde je vidět snad nejvíce vskutku subjektivní přístup autorky k výběru historických skutečností, které ne vždy svědčí o dobrých znalostech historie té které země. Ve snaze informace maximálně zestrojnit pak vznikají některé nelogické vazby (např. u Kamerunu se neznalému čtenáři může zdát, že jednu dobu existující federace byla tvořena Nigérií a Britským Kamerunem či že země v letech 1972 - 1984 nebyla republikou). Možná bychom očekávali třeba zmínku o kravavé občanské válce v Somálsku nebo nějakou informaci o Palestině (alespoň v rámci Izraele či Jordánska). Ne vždy je z formulací jednoznačně patrné, kdy byla která vlajka zavedena jako státní (Alžírsko), či kdy byla její základní podoba naposledy změněna (např. Irák).

V názvech mezinárodních organizací bychom mohli vytknout české překlady. Například dnes již pojem "Britské" není součástí názvu Společenství národů, místo totalitního pojmu Severoatlantický pakt se dnes obvykle užívá "aliance".

Otázkou zůstává, zda bylo možné při práci na českém překladu některé chyby odstranit. S velkou pravděpodobností v rámci aktualizace ano. Zdá se, že bylo možné zasáhnout do textu i výrazně. Svědčí o tom například srovnání odstavce o České republice v anglickém originálu, českém vydání a polské verzi. Zatímco český překlad se historiograficky soustřeďuje, stejně jako originál, viceméně jen na období po roce 1989 (s upřesněním některých údajů a doplněním informace o původu československé vlajky), jde polské vydání dál a připomíná starobylé tradice české státnosti - zmiňuje se dokonce o Velkomoravské říši, Přemyslových, o tom, že Praha byla sídlem římských cisařů, a neopomíne ani nadvládu Habsburků. Při čtení polské verze mám rozhodně větší pocit jakéhosi vnitřního uspokojení, či dokonce národní hrnosti.

I přes výše uvedené výtky je kniha sympatická a zřejmě uspokojila mnohé laické zájemce o vexilologii, protože byla téměř okamžitě rozebrána. -pf-

Svoboda, Zbyšek: Česká státní a vojenská symbolika/Czech State and Military Symbols. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 1996. 44 s. ve formě sešitu, přes 100 bar. il. ISBN 80-85469-90-1 CZK 69.00

Svobodova kniha o československé státní a vojenské symbolice vyšla v r. 1991 (viz recenze ve *Vexilologii* č. 85, s. 1673). Pět let nato byla vydána podobná kniha, jež je ale vzhledem k novému státoprávnímu stavu republiky zaměřena převážně na českou symboliku, aniž by však pro úzkou propojenosť přišla československá zkrátka.

Brožura je členěna do devíti kapitol, jejichž sled je přísně historický, od vzniku a vývoje symbolů českého státu v dávné minulosti až po dnešek. Těžiště je ovšem zaměřeno na 20. století (první odboj 1914-1918, první republika, druhý odboj 1939-1945, období do r. 1989, federální symboly a konečně Česká republika). Kniha je zakončena zásadami používání státních a vojenských symbolů. Velké množství barevných ilustrací názorně doprovází zasvěcený text badatele, který se většinu svého života zabývá právě touto tematikou, nejen vlajkami, prapory a znaky, ale i pečetěmi, emblémy, řády, vyznamenánimi, uniformami a distinkcemi. Čtenář se dozví mnoho podrobností o okolnostech vzniku těchto symbolů v různých etapách české státnosti. Četba stojí za to, i když se mnohý z nás snad domnívá, že na tomto poli už ví všechno.

Velkou předností brožury je důsledná dvojjazyčnost, každý český text (i popisky k obrázkům) je přeložen do angličtiny. Vzniklo tak dílo, které by mělo nalézt příznivou odezvu i v zahraničí.

Jiří Tenora

RŮZNÉ

VEXILOLOGICKÝ KLUB KORESPONDUJE S OSN

Jak jsme již informovali ve *Vexilologii* č. 106, s. 2025, vydala nedávno Organizace spojených národů sérii pohlednic s vlajkami členských států. Protože česká vlajka vykazovala několik nedostatků, obrátili se z pověření výboru jeho členové J. Eichler a J. Martykán dne 15.1.1998 na jedinou nám známou internetovou adresu OSN s upozorněním na tyto chyby. Je sympatické, že na rozdíl od mnoha tuzemských institucí, které obdobná upozornění přecházejí uraženým mlčením, nám pan Alexander Brick z poštovní správy OSN velmi brzy odpověděl. Poděkoval nám za upozornění na chyby při zpodobnění české vlajky

na sérii pohlednic OSN a omluvil se za jejich výskyt; byly způsobeny normalizovanou velikostí publikovaných vlajek v poměru 1:2. Na základě našeho upozornění se poštovní správa OSN rozhodla vydávání této série přerušit a nahradit ji pohlednicemi s vlajkami v předepsaných proporcích. Newyorské ústředí OSN upozornilo na naši zprávu i pobočku v Ženevě, která je odpovědná za tisk pohlednic. S poděkováním za naši pozornost jejich činnosti, nás odpovědní pracovníci OSN požádali, abychom upozornili i kolegy vexilology z ostatních zemí, že OSN je na příslušných adresách otevřeno přijímat i jejich připomínky k připadným nedostatkům na vlajkách jejich zemí.

Im

The Vexillological Club informed responsible people in the UN Postal Agency about errors on the Czech flag published in their postcard series because of unified size of flags. As their desire and duty was to reproduce the flags of the Member States as accurately as possible - according to their own words - they decided to discontinue this idea and now they are preparing new editions with proportioned flags. We would like to invite our colleagues from other countries on their behalf to contact UN on below given address if they find some prospective discrepancies in the design of the respective flags. Please, do not hesitate to contact them at: publications@un.org or http://www.un.org.

ALL ABOUT TURKISH FLAGS IN ENGLISH!

The Vexillological Club has prepared in co-operation with the Flag Data Center a special issue of VEXILOKONTAKT for our foreign friends. This issue of VEXILOKONTAKT is published on the occasion of 25th Club's anniversary and contains a complete English translation of the Martykán's articles on history of Ottoman royal, military, naval and merchant flags published in recent issues of VEXILOLOGIE. This booklet is available at the address of Vexilologický klub, Pod lipami 58, 130 00 Praha 3 (Czech Republic). Its price is USD 5,- plus mail expenses.

The Vexillological Club asks all partner vexillological associations to inform kindly their members about this offer via their own bulletins.

Autoři hlavních článků:

Ing. Jaroslav Martykán, Matúškova 14/796, 149 00 Praha 4
Jan Tejkal, Záblatská 25, 713 00 Ostrava-Heřmanice

VEXILOLOGIE (ISSN 1211-2615) - zpravodaj Vexilologického klubu, 130 00 Praha 3, Pod lipami 58. Výkonný redaktor ing. Aleš Brožek. Toto číslo připravila redakční rada ve složení ing. A. Brožek, mgr. J. Eichler, ing. P. Exner, mgr. P. Fojtík, J. Hubka, ing. J. Martykán, doc. dr. L. Mucha, CSc., dr. Z. Svoboda a ing. J. Tenora. Výtvarně spolupracoval J. Tejkal a ing. P. Exner. Anglické překlady ing. A. Brožek a D. Martykánová.

Březen 1998

č.107

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha čj. NP 426/93 ze dne 23.3.1993.

OBSAH:

HISTORIE OSMANSKÝCH VOJENSKÝCH PAPORŮ	2027
PRAPORY A ZNAKY OBCÍ OKRESU KARVINA	2032
NOVÉ VLAJKY	2036
Bosna a Hercegovina	2036
VEXILOLOGICKÁ LITERATURA	2039
RŮZNÉ	2041
Vexilogický klub koresponduje s OSN	2041
All about Turkish Flags in English!	2042

CONTENTS:

THE HISTORY OF TURKISH MILITARY FLAGS	2027
MUNICIPAL FLAGS AND ARMS IN THE DISTRICT OF KARVINA	2032
NEW FLAGS	2036
Bosnia and Herzegovina	2036
BOOK REVIEWS	2039
VARIA	2041
The Vexillological Club corresponds with United Nations	2041
All about Turkish Flags in English	2042

ISSN 1211-2615